Handlingsplan för Barnets bästa i Lunds kommun 2021–2030

LUNDS KOMMUN

Beslutsinstans	Beslutsdatum	Giltighetstid	Diarienummer
Kommunstyrelsen	1 december 2021	2021–2030 Aktualiseras 2024 och 2028	KS 2021/0288

Orginalfoto på omslagssidan och sida 6: fotograf Phil Hearing, Unsplash License.

Innehåll

Handlingsplan för Barnets bästa **4**

Syfte **4**

Barns rättigheter i det dagliga arbetet **5**

Utgångpunkter för Lunds arbete med barnets rättigheter **6**

Barnkonventionen 6

Nationell strategi för att stärka barns rättigheter i Sverige 8

Lunds program för social hållbarhet 8

Åtgärder **9**

Uppföljning och aktualisering **13**

Barnkonsekvensanalys **13**

Anvisningar till barnchecklista 14

Inledning

Lunds kommun arbetar aktivt för att det ska vara bra för barn att växa upp i Lund. Ett led i den ambitionen är kommunfullmäktiges beslut att barnkonventionen och dess grundläggande principer ska gälla i Lunds kommun samt att konsekvenserna för barn tydligt ska framgå vid alla kommunala beslut.

Barnkonventionen är ett verktyg för att förbättra barns levnadsvillkor. Arbetet med att implementera barnkonventionen är en process som är under ständig utveckling med målet att hela tiden förbättras. Det inkluderar att utarbeta nya förhållnings- och arbetssätt i olika verksamheter och på olika nivåer i samhället. Därför krävs det satsningar för att höja medvetenheten om barnkonventionen hos barn, beslutsfattare och vuxna som arbetar med barn eller med frågor som berör barn.

Syfte

Syftet med denna handlingsplan Barnets bästa är att omsätta målen i Lunds program för social hållbarhet 2020–2030 till prioriterade åtgärder för att säkra resultat inom kommunens arbete med att stärka barns rättigheter. Planen anger den kommungemensamma riktlinjen avseende barns rättigheter och ersätter Strategi för att stärka barnets rättigheter i Lunds kommun (2012).

Barns rättigheter i det dagliga arbetet

Barnkonventionen kräver att barns behov av trygghet och skydd tillgodoses av samhället samtidigt som barn ska respekteras och ha möjlighet att själva kunna påverka sitt liv. För att barnkonventionen ska bli mer än ord behöver beslut som berör barn utgå utifrån principen om barnets bästa. Det innebär att kommunens alla verksamheter ska motverka diskriminering och säkerställa att alla barn behandlas och bemöts likvärdigt, samt erbjuds likvärdig kommunal service. Hänsyn ska tas till att vissa barn och vissa grupper av barn är särskilt utsatta och har sämre förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda. Barns rättigheter och möjligheter ska inte begränsas av stereotypa föreställningar om kön och könsidentitet.

Lunds kommun har beslutat att konsekvenserna för barn tydligt ska framgå vid alla kommunala beslut. Alla förvaltningar och verksamheter måste därför utarbeta rutiner och vidta åtgärder för att säkra att barns rättigheter och intressen sätts i främsta rummet. Med barn avses alla flickor, pojkar och icke-binära som är 0–18 år.

Kontinuerlig samverkan mellan kommunens nämnder, förvaltningar, avdelningar, enheter och med andra aktörer i Lunds kommun såsom idéburen sektor, universitetet och näringslivet är också en förutsättning för att barnkonventionen och barns rättigheter ska kunna realiseras.

Utgångpunkter för Lunds arbete med barnets rättigheter

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling år 1989. Barnkonventionen definierar i 54 artiklar vilka rättigheter som bör gälla för alla barn i hela världen, oavsett hudfärg, kön, språk, religion, ursprung, funktionsnedsättning eller ställning i övrigt. Sverige ratificerade barnkonventionen som ett av de första länderna 1990 och har därmed förbundit sig att förverkliga den.

I januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag i Sverige och det innebär att barn får en ännu starkare ställning i samhället och att de som arbetar med barn, speciellt i utsatta situationer, har tillgång till ett skarpare juridiskt verktyg. Som lag är barnkonventionen direkt tillämpningsbar i svensk domstol och har företräde över regler och bestämmelser som inte är lagstadgade. Barnkonventionen är redan idag inkorporerad i svensk lagstiftningen i till exempel skollagen, patientlagen, föräldrabalken, utlänningslagen, tandvårdslagen, socialtjänstlagen, lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga (LVU), lagen om stöd av service till vissa funktionshindrande (LSS). Den nya lagstiftningen innebär framförallt att kunskapshöjande åtgärder om barn och deras livsvillkor kopplat till barnkonventionen kontinuerligt behöver genomföras i Lunds verksamheter, samt att barn ytterligare ska involveras i beslut som berör dem.

I barnkonventionens 54 artiklar beskriver 41 artiklar de rättigheter som alla barn ska ha och de övriga berör hur stater ska arbeta med barnkonventionen. Barnkonventionens artiklar är ömsesidigt beroende av varandra vilket innebär att konventionen är odelbar och artiklarna måste tolkas i förhållande till varandra.

Fyra av artiklarna, de så kallade grundläggande principer är styrande för tolkningen av övriga artiklar men har också en egen självständig betydelse:

Artikel 2 - Varje barn har samma rättigheter och lika värde
Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn samma rättigheter och lika värde oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.

Artikel 3 - Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn
Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Artikel 6 - Varje barn har rätt till liv och utveckling
Konventionsstaterna erkänner varje barns inneboende rätt till liv. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 12 - Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad
Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Förutom grundprinciperna är även artikel 13, 19, 23, 30 och 31 viktiga utgångspunkter för arbetet med barnets rättigheter i Lunds kommun.

Artikel 13 - Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.

Artikel 19 - Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande.

Artikel 23 - Ett barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och hjälp att delta i samhället på lika villkor.

Artikel 30 - Ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

Artikel 31 - Varje barn har rätt till lek, fritid, kultur och vila.

Nationell strategi för att stärka barns rättigheter i Sverige

Riksdagen antog år 2010 en ny Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Strategin består av nio principer som uttrycker grundläggande förutsättningar för att stärka barns rättigheter.

1. **All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.**
2. **Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.**
3. **Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.**
4. **Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.**
5. **Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.**
6. **Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.**
7. **Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.**
8. **Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.**
9. **Beslut och åtgärder som rör barn ska följas och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.**

Lunds program för social hållbarhet

Från och med augusti 2020 är Lunds kommuns program för social hållbarhet det övergripande styrdokumentet för kommunens arbete med social hållbarhet och bygger på de globala målen för hållbar utveckling, de nationella folkhälsomålen samt de mänskliga rättigheterna, däribland barns rättigheter. Handlingsplanen Barnets bästa bidrar till att uppnå mål och delmål i program för social hållbarhet som berör barn.

Åtgärder

Åtgärderna i handlingsplanen utgår från regeringens nationella strategis principer som är omformulerade utifrån kommunens ansvar och uppgifter. För varje princip listas åtgärder och aktiviteter, vilken nämnd som är ansvarig, samt kopplingen till delmål i Lunds program för social hållbarhet. Den nationella strategins principer 4 och 5 finns sammanslagna under punkt 4 i tabellen nedan och princip 9 finns under rubriken ”Uppföljning och aktualisering”. Varje nämnd har som uppgift att säkerställa och ansvara för att beslut som berör barn överensstämmer med barnkonventionen, regeringens strategi för att stärka barnets rättigheter samt arbeta för att de mål och delmål i program för social hållbarhet som berör barn uppnås. För vissa åtgärder och aktiviteter är specifika nämnder ansvariga.

Princip 1

Politiska beslut som rör barn ska utformas i överenstämmelse med barnkonventionen, se avsnitt barnkonsekvensanalys.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
1.1: Barns rättigheter ska utredas vid alla politiska beslut. I beslutsunderlag ska det tydligt framgå om beslutet berör barn, hur barn påverkas av beslutet och hur barns bästa beaktats.	Alla nämnder.	Delmål 1.3: Lunds kommun ska stärka rättigheterna för barn, personer med funktionsnedsättning och nationella minoriteter med utgångspunkt i barnkonventionen, konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt minoritetslagstiftningen och språklagen.
1.2: Barns rättigheter ska beaktas när digitala system (AI) designas och implementeras.	Alla nämnder	-
1.3: Verksamheternas resurser ska fördelas på ett sätt som säkerställer flickors, pojkars och icke-binäras lika möjligheter.	Alla nämnder	Delmål 6.3: Lunds kommun ska ha en god kunskapsnivå och metodutveckling inom jämställdhet.

Princip 2

Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang, såväl i fysiska som i digitala rum.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
2.1: Barns fysiska och psykiska välbefinnande ska alltid beaktas. Alla verksamheter har ett ansvar att uppmärksamma och förhindra våld mot barn. Alla verksamheter som möter barn ska ha rutiner för hur medarbetare ska agera vid misstanke om att ett barn utsätts för fysiskt och psykiskt våld.	Alla nämnder.	Delmål 6.2 I Lunds kommun ska ett verkningsfullt förebyggande arbete mot våld i nära relationer vidareutvecklas.

Princip 3

Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
3.1: I all verksamhet som berör barn ska barnets inflytande säkerställas. Barn ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i de frågor barn anser att de berörs av. Barns åsikter ska påverka beslut, insatser och verksamheter. Verksamheterna har ansvar att säkerställa att olika grupper av barn får komma till tals, till exempel att underlätta och stödja barn med funktionsnedsättning att uttrycka sina åsikter på lika villkor.	Alla nämnder.	-
3.2: Undersökningar av hur flickor, pojkar och icke-binära barn ser på sin livssituation ska genomföras kontinuerligt. Undersökningar görs på kommunövergripande nivå, se punkt 7.1, men kan också göras på förvaltnings-, avdelnings- och enhetsnivå inför till exempel beslut.	Alla nämnder	-

Princip 4

Barn och deras vårdnadshavare ska få kunskap om barns rättigheter och vad de innebär i praktiken och vårdnadshavare ska erbjudas stöd i sitt föräldraskap.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
4.1: Alla verksamheter ska säkra att barn och vårdnadshavare har tillgång till information om barns rättigheter.	Kultur- och fritidsnämnden, skolnämnderna, socialnämnden och vård- och omsorgsnämnden.	Delmål 1.2 Lunds kommun ska säkerställa att det finns tillgänglig och begriplig information på Lunds kommuns webbplatser, intranät och dokument för att de som bor och verkar i Lund ska förstå sina rättigheter, samt ges möjlighet att delta i och förstå beslut som berör den egna livssituationen.
4.2: Vårdnadshavare ska erbjudas stöd i föräldrarollen, till exempel genom information och utbildning.	Socialnämnden	Delmål 3.4 Lunds kommun ska erbjuda alla vårdnadshavare olika former av stöd under barnets hela uppväxt.

Princip 5

Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
5.1: Medarbetare och förtroendevalda ska kontinuerligt erbjudas kompetensutveckling i barnkonventionen, barnrättsfrågor, förhållningssätt och metoder.	Alla nämnder.	Delmål 1.4 Lunds kommun ska ha hög kunskapsnivå om mänskliga rättigheter och social hållbarhet.
5.2: Nya medarbetare ska ges information om barnkonventionen och handlingsplanen Barnets bästa för att kunna göra en relevant bedömning av hur barn påverkas av beslut.	Alla nämnder	-
5.3: Nyckelpersoner ska utbildas för att kunna vara en resurs i kompetensutvecklingen.	Alla nämnder	-

Princip 6

Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
6.1 Samverkan ska ske mellan verksamheterna i kommunen samt med andra relevanta aktörer när så krävs för att barnets bästa ska sättas främst.	Alla nämnder.	Delmål 1.1 Lunds kommun ska öka antalet samverkansinitiativ med idéburen sektor i Lund.

Princip 7

Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.

Åtgärd	Ansvarig	Delmål i program för social hållbarhet
7.1 Rapporter och statistik om barns levnadsvillkor ska inhämtas, utarbetas, analyseras och redovisas.	Alla nämnder.	-

Uppföljning och aktualisering

Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv. Uppföljning av handlingsplanen sker varje år i januari och presenteras för politiska nämnder i samband med uppföljningen av program för social hållbarhet. Ansvarig nämnd/styrelse rapporterar, i samband med nämndens årsanalyser, de aktiviteter/åtgärder i handlingsplanen som är genomförda. Lunds kommitté för social hållbarhet och dess medlemmar ansvarar för att följa och övervaka att handlingsplanen för Barnets bästa implementeras i respektive förvaltning, samt ansvarar för att se till att beslut och åtgärder som berör barn följs upp och utvärderas.

Handlingsplanen följer program för social hållbarhets cykel och aktualiseras vid behov år 2024 och 2028 och omarbetas år 2030.

Barnkonsekvensanalys

- **Barnets rättigheter ska beaktas vid alla kommunala beslut.**
- **En barnkonsekvensanalys ska göras i beredning av ärenden.**
- **Den nämnd eller verksamhet som initierar ärendet ansvarar för att göra barnkonsekvensanalysen.**
- **En barnkonsekvensanalys ska inte göras när nämnden svarar på remisser från andra nämnder eller myndigheter**

Enligt FN är alla under 18 år att betrakta som barn. I beslutsunderlag ska det tydligt framgå om beslutet rör barn, hur barns rättigheter påverkas av beslutet, vad som bedöms vara barnets bästa samt hur detta har beaktats.

Anvisningar till barnchecklista

Denna kommungemensamma checklista är ett stöd i arbetet med barnets rättigheter och i genomförandet av barnkonsekvensanalyser och fungerar som ett komplement till program för social hållbarhet, samt Lunds kommuns handlingsplan för att stärka barnets rättigheter. Nedan följer anvisningar för checklistan.

1. Påverkar beslutet barn, idag eller i framtiden?

Den första frågan i checklistan handlar om att i ett tidigt skede av ärendeberedningen göra en bedömning av om beslutet påverkar barn på kort eller lång sikt. Oavsett svar ska det ges en förklaring av hur de berörs eller varför de inte berörs. Om ärendet/beslutet direkt eller indirekt berör eller kan få konsekvenser för enskilda barn, barn i allmänhet eller en särskild grupp av barn ska checklistan fullföljas. Beslut som i första hand rör barn och/eller kan få stora konsekvenser för barn sett till barnkonventionen föranleder mer omfattande arbete och analys. En barnkonsekvensanalys kan innefatta följande steg:

Kartlägg
Ta in kunskap och information. Lyssna på barn.
Uppmärksamma livsvillkoren för olika grupper av barn.

- **Beskriv**
  Koppla förslaget till barnkonventionen.
  På vilket sätt berörs barn?
  - **Analysera**
    Analysera förslaget och dess konsekvenser. Mål och syfte? Effekter? Måste barnens intressen ge vika?
    - **Pröva**
      Gör en sammantagen bedömning av allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande.
      - **Besluta**
        Ta ställning och dokumentera både prövning och resultat.
        - **Utvärdera**
          Vilka effekter fick beslutet? Stämde det med antagandena?

2. Vilka (grupper av) barn berörs av detta beslut?

Checklistans andra fråga handlar om att ge en fördjupad bedömning av vilka (grupper av) barn som påverkas och/eller berörs av beslutet. Detta eftersom barn inte utgör en enhetlig grupp. Syftet med frågan är också att bedöma om, och i så fall hur, olika grupper av barn påverkas på olika sätt av beslutet. Har hänsyn tagits till exempelvis funktionsnedsatta barns och ungdomars särskilda behov? Vilka konsekvenser får beslutet för pojkar, flickor och icke-binära barns rättigheter?

3. Har barn fått möjlighet att uttrycka sina åsikter?

Barn ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i de frågor barn anser att de berörs av (artikel 12). Är beslutet något som barn kan anse sig vara berörda av? Har barn fått möjlighet att uttrycka sina åsikter och fått dem beaktade? Hur? Eller: Varför inte? Barns åsikter kan fås genom personlig kontakt med barn där de är. De kan också fås genom frågeformulär eller internetomröstningar. Ungdomsombud eller andra som arbetar nära barn kan agera ombud. Ibland finns underlag med åsikter från barn (till exempel från undersökningar och forum för barns inflytande) som kan användas. När barn uttryckt sina åsikter ska resultatet från deras input återkopplas till dem.

4. Hur har barns bästa beaktats?

Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3). Ange här vad som bedöms vara barnets bästa och hur ni har tagit hänsyn till barns sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Barn har fullt och lika människovärde. Barn är sårbara och behöver särskilt stöd och skydd. Rättigheterna ska tillförsäkras alla barn oavsett härkomst, kön, religion, funktionsnedsättning eller andra liknande skäl (artikel 2). Barn ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar (artikel 6). I en prövning av barns bästa ingår till exempel att beakta barns fysiska och psykiska välbefinnande, tillämpa aktuell kunskap om barns levnadsvillkor, samverka med relevanta aktörer samt ha ett barnrättsperspektiv.

5. Beskriv eventuella intressekonflikter

Beslutsfattare ska enligt barnkonventionen anstränga sig till det yttersta av tillgängliga resurser för att tillgodose barnets bästa (artikel 4), vilket kan innebära intressekonflikter. Redogör här en sammanvägning av relevanta intressen och om, och på vilket sätt, beslutet har tagit hänsyn till dessa. Redogör även för eventuella förslag på kompenserande åtgärder.

LUNDS KOMMUN

www.lund.se